

De fleste læsere af Siden sidst har nok allerede hørt det eller læst om det: Grand Egyptian Museum (GEM) i Giza åbner officielt den 3. juli 2025. Det er i hvert fald den dato, der hele tiden bliver nævnt. Mange, inkl. Siden sidst, har allerede besøgt museet siden det åbnede delvist for små to år siden. I begyndelsen var det kun muligt at besøge den store hal og de store trapper med statuer og monumenter, men siden åbnede det meste af et stort område opdelt i tolv gallerier opdelt dels kronologisk og dels med temaerne samfund, kongemagt og religion/dødetro. Når museet formentlig under stort ståhej til sommer endelig slår dørene officielt op, er det meningen, at det bliver med det komplette gravfund fra Tutankhamons grav, der således vises for første gang. Kheops' båd, der tidligere var udstillet ved siden af Kheopspyramiden, er også flyttet til GEM sammen med den anden båd ved siden af, der var i dårligere stand. Når den er færdigrestaureret, skal de begge udstilles, men det vides endnu ikke, hvornår det bliver. Det skal nok få lokket endnu flere turister til landet, som heldigvis er ved at være fint ovenpå efter flere års nedgang i turismen. Der har aldrig været så mange danske rejsebureauer som nu, der arrangerer rundrejser i Ægypten.

DÆS er også igen begyndt at lave rejser til Ægypten, senest har Ole Herslund været med en gruppe i Alexandria.

Siden sidst er museers udstilling af døde mennesker kommet til debat. Det handler ikke kun om mumier, men også om f.eks. mosefund, men det er klart, at museer med ægyptiske samlin-

GEM. Statue og fund fra Djosers Trinpyramidekompleks med udsigt til Kheops- og Khefrenpyramiderne. Foto Tine Bagh.

ger kommer til at stå for skud i denne etiske diskussion. DÆS' egen formand og inspektør i Glyptotekets ægyptiske samling, Tine Bagh, er da også blevet interviewet om Glyptotekets syn på, at de udstiller mumier. I interviewet ridser journalisten sagen op kort: Museer verden over diskuterer, om det er etisk forsvarligt at udstille døde mennesker. En række medlemmer af det britiske parlament har udarbejdet en rapport, som anbefaler, at alle menneskelige rester, som er anskaffet på kolonial vis, skal fjernes fra monterne. På spørgsmålet om, hvad Glyptotekets holdning er, svarer Tine, at det er noget, man diskuterer meget på museet, og at man er lydhøre overfor, hvordan verden ændrer sig. Hele interviewet med Tine Bagh kan læses her: [▲ https://www.weekendavisen.dk/kultur/posthum-kraenkelse](https://www.weekendavisen.dk/kultur/posthum-kraenkelse)

FUND OG FORSKNING

Sakkara

PRINSEGRAV I SAKKARA

Ægyptiske arkæologer fra Supreme Council of Antiquities (SCA) og Zahi Hawass-fonden for Arkæologi og Kulturarv har under ledelse af Zahi Hawass afdækket en grav i Sakkara. Den tilhørte en prins, Waser-if-Re, som var søn af Userkaf, grundlæggeren af Gamle Riges femte dynasti. Graven blev fundet sammen med en del genstande, der stammede fra flere forskellige perioder. Turisme- og antikvitetsministeren Sherif Fathy beskriver fundet som en milepæl i afdækningen af nye lag i Ægyptens rige og gamle historie, og han fremhævede den nationale stolthed over lokalt ledede arkæologiske præstationer.

Et af de mest bemærkelsesværdige fund er en enorm falsk dør udhugget i rosa granit – den første af sin slags i både størrelse og materiale, som er fundet i Ægypten. Døren er 4.5 m høj og 1.15 m bred og er dekoreret med tekster, der opremser prinsens titler, herunder Arveprins, Kongelig Skriver, Vesir, Dommer og Præst.

Zahi Hawass afslørede, at holdet også fandt en statuegruppe, der for første gang viser kong Djoser, hans hustru og deres ti døtre. Foreløbige analyser antyder, at disse statuer oprindeligt stod i et kammer nær Djosers trinpyramide, men blev flyttet til prins Waser-if-Res grav i sentiden. Hvad grunden til denne flytning kan være, ved vi endnu ikke.

Blik ned i Waser-if-Res grav i Sakkara. Nederst ses nogle af de omtalte statuer. Foto Egyptian Ministry of Tourism and Antiquities.

Blandt de andre vigtige fund fra graven var et offerbord i rød granit med en diameter på 92,5 cm, indgraveret med detaljerede lister over offergaver samt en sort granitstatue af en stående mandlig figur, 1,17 m høj, indgraveret med hans navn og titler. Statuen siges at stamme fra det 26. dynasti, hvilket ville være et yderligere bevis for, at graven blev genbrugt i Ægyptens senere perioder.

Arkæologerne opdagede også et sekundært indgangsparti på gravens østlige facade. Indgangspartiet var fremstillet af granit og havde inskriptioner med gravens ejer samt en kartouche med kong Neferirkares navn. Desuden fandt man en gruppe på 13 statuer udført i rosa granit – de første af deres slags fundet i Sak-kara – placeret på stole med høje rygge.

Udgravningerne fortsætter, da man anser graven for at være en af de mest særprægede, der er afdækket i området. Hele Sak-karaområdet er centralt for vores forståelse af det gamle Ægyptens dynastiske og kulturelle udvikling.

▲ Lagt på nettet 18. april 2025.
<https://english.ahram.org.eg/News/544833.aspx>

Minya

TUNGER AF GULD OG FORNEMME RITUELLE SCENER

Ægyptiske og spanske arkæologer har fundet en ptolemæisk grav i området al-Bahnasa ved Minya.

Her fandt man gyldne tunger, der tilhørte mumier, amuletter og rituelle scener, som aldrig tidligere er set i netop dette område. Gravene var udsmykket

med farverige dekorationer, og der var både mumier, skeletræster, kister og andre ting i gravene.

Med fundet har man fået ny indsigt i religiøs praksis og begravelsestraditioner i Ptolemæertiden i al-Bahnasa. Fundets historiske betydning understreges af, at de rituelle tekster og afbildninger af oldægyptiske guder optræder for første gang på dette sted.

Leder af udgravningerne, Hassan Ibrahim Amer, professor ved det arkæologiske fakultet på Cairo Universitet fortæller desuden, at man også fandt en hjerteskarabæ placeret på sin oprindelige position i en mumie.

Fundene inkluderede desuden 29 djed-søjle-amuletter, skarabæer og amuletter med guderne Horus, Thoth og Isis. Nogle amuletter kombinerer disse guder i unikke konfigurationer.

En rektangulær skakt førte til en hovedhal og tre gravkamre, der var fyldt med mumier, omhyggeligt placeret side om side, hvilket indikerer fælles begravelser. Man fandt et andet sæt kamre i en tilstødende skakt, hvoraf ét var dekoreret med imponerende inskriptioner og vægmalerier. De viste gravejeren Wennefer og hans familie i selskab med guderne Anubis, Osiris, Atum, Horus og Thoth. Loftet var dekoreret med en iøjnefaldende afbildning af himmelgudinden Nut, omgivet af stjerner og hellige både med guderne Khepri, Ra og Atum.

En mumie havde et tyndt, skinnende lag af guld over ansigtet. Lignende gyldne lag prydede afbildninger af Osiris, Isis og Nephthys, stående foran og bag den afdøde. Scenerne giver et hidtil uset indblik i områdets begravelsestraditioner.

Kammeret indeholdt også fire kalkstensarkofager, hvilket yderligere understreger områdets rigdom.

Det ægyptiske og spanske forskerhold fortsætter udgravningerne på stedet.

Nogle af de mange tunger og negle af guld fundet i en ptolemæisk grav i området al-Bahnasa ved Minya. Foto Egyptian Ministry of Tourism and Antiquities.

▲ Lagt på nettet 14. december 2024.
<https://english.ahram.org.eg/News/536957.aspx>

Sohag

Abydos

GÅDEFULD KONGEGRAV

Sammen med et hold af amerikanere, har ægyptiske arkæologer fundet en kongegrav fra Anden Mellemtid på gravpladsen Gebel Anubis ved Abydos.

Opdagelsen af graven er et afgørende bevis for eksistensen af det nærmest ukendte dynasti, Abydos-dynastiet. Dynastiet menes at have regeret området i ganske få år mellem 1700 og 1600 f.Kr. Fundet giver os en bedre forståelse af det politiske landskab i Ægypten i Anden Mellempæriode.

Graven tilhørte muligvis en forgænger til kong Senebkay, hvis grav man opdagede i Abydos i 2014.

Graven ligger syv meter under jorden og rummer et gravkammer i kalksten med hvælvinger af soltørrede lersten. Indskrifter på væggene viser gudinderne Isis og Nephthys stående ved indgangen til gravkammeret, og der er spor af tekster, som engang viste kongens navn. Gravejerens præcise identitet er endnu ukendt, men man er i gang med at forsøge at fastslå en nøjagtig datering.

På en ægyptisk ledet udgravning i samme område fandt arkæologer rester af et romersk pottemagerværksted, som menes at have været et af de største centre for keramikproduktion i regionen. Værkstedet indeholdt ovne og store opbevaringsområder, og man fandt 32 ostraka med demotiske og græske inskriptioner. Teksterne giver indblik i handelsaktiviteter og skattesystemer.

Nyopdaget kongegrav i Abydos fra Anden Mellemtid og udgravningsarbejdet. Fotos Egyptian Ministry of Tourism and Antiquities og Dr. Josef Wegner, Penn Museum.

Senere, omkring 7. århundrede e.Kr., blev stedet omdannet til en gravplads. Arkæologerne fandt gravkamre af soltørrede lersten, menneskelige rester og familiebegrovelser, herunder en mumie af et barn iført en farverig, vævet hue.

Arkæologerne fandt også kraniet af en kvinde i 30'erne samt rester af hvede, byg og frugter fra dom-palmen.

▲ Lagt på nettet 15. marts 2025.

<https://english.ahram.org.eg/News/542019.aspx>

Se også: <https://www.penn.museum/about/press-room/press-releases/penn-museum-and-egyptian-archaeologists-unearth-a-3-600-year-old-tomb-from-the-lost-abydos-dynasty>

Luxor

Karnaktemplet

EN SAMLING SMYKKER FRA DET 26. DYNASTI

Det ægyptisk-franske arkæologiske hold fra Det Egyptisk-Franske Center for Studiet af Karnaktemplerne (CFEETK) har under udgravninger i den nordvestlige del af Karnaktemplerne afdækket en samling smykker fra begyndelsen af det 26. dynasti. Arbejdet blev udført i samarbejde med SCA og det franske Nationale Center for Videnskabelig Forskning (CNRS).

Smykkerne, som blev fundet i en lille keramikbeholder, var i bemærkelsesværdig god stand. Samlingen omfattede guldringe, ringe af andre metaller, små gyldne amuletter, herunder en figur af den thebanske triade, Amon, Mut og Khons, en metalbroche, amuletter af guder i dyreform samt adskillige perler, nogle af dem forgyldte. Genstandene er ved at blive restaureret og dokumenteret,

og det er meningen, at de skal udstilles på det arkæologiske museum i Luxor.

Arkæologerne fortsætter deres udgravninger nord for Karnaktemplet, hvor man har fundet adskillige store strukturer af soltørrede lersten fra det tidlige 26. dynasti. Man mener, at det har været produktions- eller lagerfaciliteter tilknyttet templet.

Fundet er en del af et større projekt, hvor man vil udvikle det område i Karnak, vi kender som Friluftsmuseet. Man vil forbedre servicefaciliteterne for besøgende og løfte den samlede turistoplevelse. Man har derfor forbedret stierne på området, installeret et nyt belysnings-system samt restaureret og genopbygget Amenhotep Is helligdom.

▲ Lagt på nettet 28. februar 2025.

<https://english.ahram.org.eg/News/541255.aspx>

Rødehavskysten

MARSA ALAM

SCA har afsluttet udgravninger i den 3.000 år gamle guldmineby, som man fandt ved Gebel Sukari, der ligger sydvest for kystbyen Marsa Alam ved Røde-

havet. Det ambitiøse projekt har stået på i to år og har omfattet både udgravninger, dokumentation og restaurering af den arkitektur, der er afdækket.

“Udgravningerne har afsløret et 3.000 år gammelt anlæg til forarbejdning af guld. Faciliteterne omfattede kværne- og knusestationer, filtrerings- og sedimentationsbassiner samt gamle lerovne, der blev brugt til at smelte guld udvundet fra kvartsårer”, udtalte SCAs generalsekretær Mohamed Ismail Khaled.

Arkæologerne opdagede desuden det boligkvarter, der husede guldgraverne. Området bestod af rester af boliger, værksteder, templer, kontorer og badehuse, der dateres til den ptolemæiske periode.

Man fandt også arkitektur fra både den romerske og den islamiske periode, hvilket viser, at stedet havde vedvarende, historisk betydning.

Under udgravningerne fandt man 628 ostraka med hieroglyffer, demotisk og græsk tekst plus en samling ptolemæiske bronzemønter. Hertil kommer terrakottafigurer af mennesker og dyr fra den græsk-romerske periode, stensculpturer af guderne Bastet og Harpokrates, fem ptolemæiske offerborde, keramikbeholdere, perler lavet af halvædelsten samt dekorative genstande fremstillet af muslingeskaller.

Guldmineby ved Gebel Sukari. Foto: Egyptian Ministry of Tourism and Antiquities.

Fundene giver uvurderlig indsigt i guldgravernes sociale, religiøse og økonomiske liv i de historiske ørkenbosættelser.

Alle de udgravede arkitektoniske elementer fra byen blev flyttet til et nærliggende område, seks kilometer nord for den oprindelige placering, og spredt over et større område. Man har også etableret et besøgscenter med stor-skærme og informationstavler om udgravningerne og de fundne genstande.

▲ Lagt på nettet 25. februar 2025.

<https://english.ahram.org.eg/News/541051.aspx>

REJSEBREV

Alle fotos Tine Bagh.

Siden sidst har lektor emeritus Paul John Frandsen været i Cairo og Alexandria. Paul har sendt et rejsebrev om oplevelserne, som vi bringer her i let redigeret udgave. Det var Det danske institut i Damaskus (DID), som stod bag besøg og arrangementer, og Paul skriver indledningsvist, at hele programmet var så fuldt af overraskelser, at det var indlysende, at planlæggerne havde holdt kortene så tæt ind til kroppen, at mange af deltagerne, Paul inklusive, ikke kendte alle detaljerne.

En beretning om turen til Ægypten

Paul John Frandsen

Cairo

DID (Det danske institut i Damaskus) har lejet to lejligheder i et gammelt mame-luk-palæ, som ligger ca. 10-15 minutters gang fra Sultan Hassan-moskeen. Det er et ganske charmerende sted, som ejes af et arkitekt/kunstnerægtepar med meget idealistiske holdninger. De købte og restaurerede stedet for ca. 10 år siden og har i deres holdning til kvarteret været inspireret af Wissa Wassefs gamle projekter i Harrania. Som han dér fik børn til at væve, er det deres tanke at få kvar-

terets børn til at se andre horisonter og lære et eller andet, og til den ende laver de en række forskellige lokale arrangementer.

Danskerne har erklæret sig med på ideen, og det blev demonstreret med al tydelighed den første fredag, jeg var i Cairo, to dage inden alt det øvrige løb af stablen. Det var ved en sammenkomst i palæets gård, hvor ca. 200 børn med mødre blev præsenteret for en arabisk oversættelse af en børnebog om Carl Nielsens liv! Det lyder helt sindssygt, men det var en kæmpe og meget morsom begivenhed. Bogens illustrationer kom op på en skærm, og så var der to fortællere /oplæsere, som fortalte om Carl Nielsens barndom på en måde, hvor alle ungerne konstant blev engagerede i udfoldelsen af hans levned. Bagefter var der burgere og is – og det gjorde jo ikke børnenes fornøjelse mindre.

På vandring i Cairo dagen før Ramadanen

Det fandt som sagt sted på en fredag, den sidste før Ramadanen, og jeg startede om morgenen til fods fra vores hotel på Zamalek sammen med June Dahy, (der er en af de tre studielektorer i arabisk på KUA). Jeg har aldrig i mit liv set så mange mennesker på gaden som den fredag. Vi kæmpede os igennem bazar-kvarteret frem til Hussein-moskeen ved Al Azhar og nød derefter af drive rundt lidt på må og få i Darb el-Ahmars snævre gyder.

Kvarteret er i dag stærkt præget af sulte unge studerende fra Indonesien og Sydøstasien, og fattigdommen afspejler sig også i prisen på det måltid vi indtog i området. Mængder af lækre grøntsagsting, *baladi*-brød, vand og te, 30 DKK. Ved 15-tiden nåede vi så frem til seancen med børnene, hvorefter vi først på aftenen forsøgte at kæmpe os tilbage til Zamalek. Det var mere end svært, og vi og andre blev på et tidspunkt dirigeret ud til en større vej, da der var alvorlig risiko for stampede. En af forklaringerne på dette gigantiske opbud af folk kunne,

ifølge June, være, at der i moderne tid hersker en forventning om, at man til Ramadan også køber og iklæder sig noget nyt tøj, og det lyder rigtigt plausibelt.

Nå, hjem kom vi og kunne konstatere, at vi havde gået 19,1 kilometer den dag. Det blev anledning til en stor portion *koshari* til aftensmad.

Den næste dag havde jeg sat mig for at afprøve Cairos metro. Den er jo bygget af franskmændene og fungerer ligesom den parisiske metro. Den er let at bruge, især den nyeste linie, den grønne linie 3, der lå på Hassan Sabry, kun fem minutters gang fra hotellet. Prisen er 4 pund for 9 stationer, 5 for nogle flere, næste trin er 8 og sluttrin 10! Det er altså uhyggeligt billigt. Jeg endte dagen i min kone Annettes gamle kvarter Dokki – en lille sentimental rejse. Til slut tog jeg metroen tilbage til Zamalek, hvorfra der kl. 15.00 var busafgang til Alexandria.

Alexandria

Vi var ca. 60 deltagere i det tredages møde, der nu skulle finde sted. Det hele var tænkt som årsmøde for DID, der i et par år ikke er blevet afholdt, så nu skulle alle sejl sættes til, med Ingolf Thuesen som direktør. De inviterede deltagere var medlemmerne af de danske institutter i Rom og Athens bestyrelser, repræsentanter for støttende fonde, først og fremmest Davids Fond og Hjerl Hansen fondet, og så endelig dem, der skulle underholde disse personer og hinanden.

1. Bayt Yakan. Blik ned i gården.
2. Bayt Yakans bibliotek.
3. Alexandria, udsigt fra Hotel Cecil.

Vi blev indkvarteret på byens bedste hoteller, Metropole og Cecil; jeg var ligesom Tine på det sidste med et kæmpeværelse med udsigt til Cornichen og havnen. Vinden hylede gennem døren, og mit værelse var pivkoldt. Behøver jeg at sige, at varmeapparatet ikke fungerede?

Foredrag og symfoniorkester på Biblioteket i Alexandria

De næste dage blev vi så udsat for et omfattende program med forelæsninger, museumsbesøg, og ikke at forglemme, middage og andet lækkert. Den første dag foregik alt på Bibliotheca Alexandrina. Her var der foredrag om byplanlægning i oldtiden, græske udgravninger i byen; restaurering af en meget fin bro ude ved kongeslottet Montaza, Søren Sindbæks foredrag om "Alexandrian glass in Viking-Age Denmark – on the alchemy of exchange", et foredrag om digteren Cavafys hus i Alexandria; Jacob Skovgaards foredrag om Tawfiq al-Hakims Muhammad, som han sammenlignede med Edward Brandes' skuespil Muhammed; og endelig et meget interessant foredrag om de skandinaviske medlemmer af de såkaldte *Mixed Courts* ved Andreas Nabil Younan, der både er kopter og dansker og skriver og læser arabisk! Så fik vi en interessant videoorientering fra den danske ambassadør i Libanon og Jordan og Chargé d'affaires i Syrien, Kristoffer Vivike. Vi blev selvfølgelig også vist rundt på biblioteket med

dets mange permanente udstillinger. Vi kom igennem dem alle, men alt for hastigt. HER kunne jeg virkelig godt have tænkt mig at have mere tid. Dagens clou var dog aftenens koncert med BA-orkestret, bibliotekets lille symfoniorkester. Koncerten fandt sted i en kæmpe teater-sal i Biblioteket. Den havde en meget dyb scene, så der kunne i realiteten spilles opera der. Dirigenten var danskeren Peter Ettrup Larsen, uddannet på Sibelius Akademiet med debut i København, hvor bl.a. min far havde været censor.

Han havde et glimrende greb om orkesteret, der består af en blanding af få helt professionelle musikere, og musikere, der har andre uddannelser og erhverv for at kunne klare livet i Ægypten. Vi talte efter koncerten med en cellist/tandlæge, der talte glimrende engelsk,

og som kunne fortælle os en mængde om musikernes vilkår og orkestrets programmer.

Til koncerten spillede de Schierbecks ouverture *I Danmark er jeg født*, hvor dirigenten fik alle danske til at synge med på teksten. Dernæst en uopførelse af et dansk værk skrevet til lejligheden af komponisten Arne Jensen. Så fulgte to satser fra Carl Nielsens suite for strygere og Weyses 1. symfoni. Et ganske svært og ambitiøst program. Carl Nielsen blev gennemført med recitation af uddrag af bogen om ham, den der netop er udkommet på arabisk. Mageløst, ikke mindst fordi dirigenten er den fødte entertainer; recitatoren var såmænd bogens forfatter Anne Sofie Allermann. En helt utrolig aften, hvor Davids Fond betalte for orkester og dirigent!

Læsesalen i Bibliotheca Alexandrina, Alexandria.

Sporvogn linje 15 i Alexandria dekoreret med ægyptiske og danske flag.

Statuen på det Græsk-Romerske Museum og den græske arkæolog Calliope Limneos-Papakosta.

Anne, Paul og Mark Lehner ved Kheopspyramiden.

Sporvognstur og sightseeing

Den følgende kolde og blæsende dag kom dagens overraskelse lige efter morgenmaden. Vi skulle besøge Det Græsk-Romerske Museum, men inden da skulle vi ud på en køretur i en af de gamle Düsseldorf-sporvogne, som København i 1974 havde solgt til Alexandria. Den var i dagens anledning udsmykket med danske og ægyptiske flag foran og på siden. Inden køreturen fik vi hver en pose fra transportvæsenet med en juice, en vandflaske og et lille minde. Et orkester spillede Kong Christian og den ægyptiske nationalsang, vi blev budt på chokolade, og guvernøren holdt en tale om de gode dansk-ægyptiske relationer. Så kørte vi en pæn lille strækning, hvorefter vi skiftede til en bus, der kørte os til museet. Buskørslen var totalt spild af tid, det er meget hurtigere at gå, men den lille sporvognstur var en helt uventet og herlig start på dagen.

Museet er både med hensyn til sin samling og opstilling samt bygning et vidunder af et museum. En stor oplevelse, som man mageligt kunne have brugt endnu mere tid på. Men efter et par timer, kørte vi så ud til stedet, hvor det gamle fyrtårn stod. Her spiste vi en gedigen frokost med fisk som hovedret, hvorefter vi besøgte fortet Qayt Bay. Flot, og flot beliggenhed. Og så gik tu-

ren igen i bus gennem smalle gyder, hvor vores eskorterende politi måtte få sporvogne til at bakke. Det tog skrækkelig lang tid, og programmet måtte forkortes lidt. Vi kom også forbi Pompejus-søjlen, som vi kun fik set på afstand, fordi målet var katakomberne nær Serapeum. Vi havde brugt for megen tid på de øvrige seværdigheder og ikke mindst på den forrykte transport gennem byen til at få tilstrækkeligt med tid til besøgene i den del af byen, og da vi var færdige dér, gik nogle af os gennem byen tilbage til hotellet.

En alexandrinsk hundemor

Den sidste dag holdt jeg min lille forelæsning om kopterne. Og så afsted til dagens udflugt; første stop var de græske udgravninger, som er aldeles uinteressante at se på, selvom de jo har fundet en meget særpræget statue, der nu befinder sig på Det Græsk-Romerske Museum, hvor jeg fotograferede den. Jeg var mest optaget af at følge en hundemor med fem hvalpe. De rendte rundt efter hende nede i dybet, men da hun kravlede op ad den stejle skråning, blev de i lang tid stående lidt usikre på, hvad de skulle gøre. Det lykkedes dog for tre af hvalpene at komme op ad skråningen, og mon ikke de sidste to pus har haft held til at gøre det samme senere?

Derefter gik turen østpå ud ad Cornichen ca. 18 km til Montaza. Montaza Park-arealet var indtil 1880'erne helt jomfrueligt land, der blev købt af Khediven Abbas Helmi, som lod bygge et sommerslot, der siden blev konverteret til et hotel. Senere lod Kong Fuad I bygge et andet sommerslot, der er en fantastisk blanding af italiensk renaissance og middelalder og tilmed i røde og gule farver. Ingolf, godt hjulpet af udenrigsministeren og ambassaden havde arrangeret, at dette palæ, der normalt kun bruges til modtagelse af udenlandske statsoverhoveder, blev åbnet for os, som tilmed fik en let frokost på stedet. Det var faktisk helt utroligt. Hele personalet kom fra Cairo, og så snart vi var ude af vagten, blev paladset lukket og personalet tog tilbage til Cairo. Det var dagens overraskelse! Og her sluttede turen så officielt. Vi kørte tilbage til Cairo om aftenen, og så måtte folk klare sig selv.

Til frokost hos Mark Lehner

Nu havde jeg et par dage til at være ægyptolog. Da jeg sidst var i Cairo i 2017, så jeg intet faraonisk, men nu skulle det være, i selskab med Tine og den nybagte ridder af en kroatisk orden, Anne Haslund. Vi tog ud til Giza, hvor Søren Sindbæk skulle introducere os for det arbejde, han og hans team laver for og

Prøvegalleriet ved Kheopspyramiden.

sammen med Mark Lehner. Til vores store overraskelse dukkede sidstnævnte selv op, og blev tilsyneladende glad for at møde mig igen. Det er ret præcist 36 år siden, jeg på Yale underviste ham i nyægyptisk og holdt forelæsninger over metode, og til min store overraskelse kunne han huske, hvad jeg havde forelåst om! Nå, planlagt eller ej, han besluttede sig for at indvie os i sine mange hypoteser om, hvad der havde været på østsiden af Kheopspyramiden og ikke mindst den "prøve" på en gang og det store galleri, han mente at ægypterne havde lavet, der hvor vi mødte ham, inden de – ægypterne – gav sig i kast med at bygge galleriet i pyramiden.

Jeg klatrede ned i det underjordiske anlæg, og er selvsagt fuldstændig overbevist om, at han har ret. Efter at vi havde set Mareseankhs grav, tog de andre tilbage til Cairo for at være til stede ved en rundvisning i Bayt Yakan, da de ikke havde deltaget bogseancen om fredagen. Jeg selv blev i Giza, inviteret til frokost hos Mark med frue, Fran, og Søren i deres fine hus med have og dyr lige overfor det gamle Mena House. Det var en hyggelig frokost, og bagefter blev jeg kørt hen til GEM, hvor jeg tilbragte resten af eftermiddagen. Det museum er fuldstændigt overvældende, gigantisk og flot, men med perverst

Det saitiske galleri under Djosers trinpyramide.

besværlige adgangsforhold. Det er jo langt fra færdigt, og jeg kan ikke forestille mig, at selv en nok så passioneret ægyptolog kan holde til at se hele museet, man falder om af udmattelse langt inden da.

Afslutning i Sakkara

Den følgende dag var jeg så hele dagen i Sakkara med Tine og Anne. Her så vi bl.a. Trinpyramiden med samt det saitiske galleri og sydgraven. Det var alt sammen meget interessant, hele komplekset er jo gjort i orden, "rettet op" og jeg fik helt lyst til at genoplive et gammelt foredrag om det hele. Jeg er jo en af de vistnok ikke mere end fem nulevende ægyptologer, der har været helt nede i bunden af komplekset. En film i det nye Imhotep Museum fortalte, at Zahi Hawass for et par år siden havde risikeret livet ved at besøge de underjordiske gallerier, og således er vi i hvert fald to modige mennesker. Vi vandrede rundt i sandet hele dagen og så en masse, men her skal det da noteres, at vi intet fik at spise, da man af uransagelige årsager har nedlagt det telt med spisefaciliteter, der plejede at være derude.

Og så tog jeg til Paris, men det er en anden historie.

<https://damaskus.dk/om-did/bayt-yakan/>

PAPYR

Har nogen lagt mærke til det?

Papyrus har fået ny typografi. Det skete allerede i forrige nummer, *Papyrus* nr. 2, årgang 44.

Skriften hedder *Niebuhr Antikva* – meget passende – og er skabt af den danske skriftdesigner og grafiker Allan Daastrup. En henvendelse direkte til ham gjorde det uhyre enkelt at få lov at bruge *Niebuhr Antikva* i *Papyrus* – og et stort ønske gik i opfyldelse.

De seneste tyve år har vi ellers trofast holdt os til antikvaskriften *Sabon* i brødteksten og overskrifter og *Frutiger*, som er en såkaldt grotesk, til mellemrubrikker, fremhævelser såvel som overskrifter. *Sabon* er udviklet i midten af 1960'erne, ud fra klassiske dyder, der kendetegner skrifter fra det 15. århundrede – som i variationer stadig bruges flittigt i dag. Der er altså tale om en skrift, der hviler på et solidt grundlag.

Niebuhr Antikva er brugt i den smukke nyudgivelse fra 2010 af Frederik Ludvig Nordens *Rejse i Egypten og Nubien*. Tilrettelæggeren, Carl-H. K. Zakrisson, er en af landets dygtigste, så når valget faldt på denne skrift, kunne bedre anbefaling ikke findes. Dette værk og andre, hvor skriften er brugt, har gjort stort indtryk på *Papyrus'* grafiker.

Rejse i Egypten og Nubien fik Den Danske Bogdesignpris fra Forening for Boghåndværk i 2010. Og Allan Daastrup blev tildelt diplom for *Niebuhr Antikva* i 2011. MAJ

Niebuhr Antikva
Sabon
Frutiger